

EDITORIAL

Toto číslo časopisu *Studia paedagogica* se sluší otevřít slavnostně. Je tomu totiž právě deset let, co byl původní sborník prací autorů z brněnské filozofické fakulty transformován na moderní akademický časopis. V nové podobě, s novou periodicitou, grafickou úpravou i s novým ISSN *Studia paedagogica* poprvé vyšla v roce 2009. Ačkoli se uplynulá dekáda nesla ve znamení kontinuálních změn s cílem dělat časopis stále lépe a kvalitněji, jedna věc zůstává zachována, a to je složení redakčního jádra časopisu. V roce 2009 jsme se scházeli na reakčních schůzkách s Milanem Polem, Miladou Rabušicovou a Romanem Švaříčkem. Potřebujeme-li řešit redakční otázky v roce 2019, vcházejí do místnosti titíž kolegové. Pochopitelně s tím, jak narůstal objem zpracovávaných textů a rozšiřovala se naše agenda, rostla také redakce – postupně se k nám přidali Zuzana Šalamounová, Martin Sedláček, Karla Brücknerová a Petr Hladě. Noví členové přicházejí, ale nikdo redakci nepouští. Jde o docela neobvyklý jev v dnešní době, kdy vše podléhá rychlým transformacím a změna pracovní pozice je chápána jako něco běžného a žádoucího. Musím říct, že ač je to proti duchu doby, tato stabilita mě těší. Připadám si více než jako v práci jako doma – ani tam se lidé nemění. Děkuji, milí kolegové, pracuji s vámi ráda a doufám, že ještě dlouho budu!

První článek tohoto čísla ovšem můj optimismus poněkud rozkolísává. Jde o text Františka Tůmy a Petra Knechta věnovaný fenoménu inbreedingu. Autoři sumarizovali různé nálezy ze zahraničních studií, a ačkoli jejich závěry nejsou zcela jednohlasé, zdá se, že akademické instituce, v nichž je nastolena vyšší míra migrace, fungují lépe. Přecházení mezi různými fakultami či univerzitami umožňuje poznávat nová prostředí, učit se z nich, ale také je obohacovat, přenášet do nich vlastní know-how. Určitá přetržka, tedy odloučení se od původního prostředí a vplynutí do prostředí nového, může být pozitivním jevem.

Také druhý zařazený text se věnuje akademickému prostředí a také v něm se pojednává o přetržkách. Karla Brücknerová a Milada Rabušicová se zaměřily na tzv. netradiční vysokoškolské studenty, což jsou ti, kteří na vysokou školu nenastoupili bezprostředně po maturitě, nýbrž až s určitou časovou prodlevou typicky vyplněnou pracovními aktivitami. Stejně jako v případě předchozího textu jde o přehledovou studii. Autorky po prostudování řady

zahraničních výzkumů konstatují, že netradiční studenti jsou v porovnání s těmi tradičními uvědomlejší, více koncentrovaní na učení, dosahují lepších výsledků a lépe se jim daří vyrovnávat se se studijní zátěží. I v tomto textu tedy přechody mezi různými prostředími (z práce do školy) figurují jako něco pozitivního.

Rovněž navazující příspěvek je přehledový a založený na zahraničních výzkumech. Vít Šťastný a Eliška Walterová si v něm kladou otázku, jaké faktory na straně školy ovlivňují poptávku po soukromém doučování. Také zde se řeší určitý přechod – mezi prostředím školy a prostředím, v němž probíhá doučování – avšak pohled na tento jev je spíše negativní. Zdá se, že do doučování jsou žáci „vytlačováni“ nesouladem mezi školním kurikulem a skutečnými potřebami žáků, případně problematickou kvalitou školního vzdělávání. Účast či neúčast v tomto stínovém vzdělávacím sektoru potom zakládá na nerovnosti v šancích, které různí žáci ve školském systému mají.

Zatímco první tři příspěvky tohoto čísla mají teoretickou povahu, zbývající čtyři vycházejí z originálních empirických zkoumání. Článek Jany Strakové, Jaroslavy Simonové a Hany Friedlaenderové se věnuje postojům učitelů a veřejnosti k inkluzivnímu vzdělávání a diferenciaci vzdělávacích drah. Podobně jako v předchozím článku zde rezonuje téma rovnosti či nerovnosti šancí. Autorky konstatují, že učitelé diferenciaci podporují překvapivě více než laická veřejnost a jejich podpora inkluzivního vzdělávání v čase klesá. V kontextu soudobé vzdělávací politiky jde o zářezující a provokativní zjištění.

V následujícím textu Vlastimila Chytrého, Jaroslava Říčana a Dagmar Živné se můžeme dočíst něco o tom, jak různé efekty má výuka matematiky v běžné základní škole v porovnání s výukou podle Hejného metody a s výukou v základní škole Montessori. V našem kontextu jde o unikátní sondu. Výzkumy, které by s použitím exaktní metodologie sledovaly efektivitu různých alternativních přístupů, jsou dosud velmi vzácné. Výsledky provedené sondy hovoří ve prospěch Hejného metody a Montessori. Toto zjištění otevírá prostor k přemýšlení o přenositelnosti efektivních postupů a jejich šíření ve vzdělávacím systému. Zároveň nás znovu upozorňuje na to, že děti v různých školách a třídách získávají velmi různé příležitosti k učení.

Poslední text zařazený v rubrice Stati je metodologickou studií. Kateřina Vlčková, Petr Květon, Stanislav Ježek, Jan Mareš a Kateřina Lojdrová adaptovali na české podmínky zahraniční škálu managementu chování a referují o tom, jak tato adaptace probíhala a jaké má výsledný nástroj parametry. Jde o poučné čtení pro každého, kdo se zajímá o to, jak fungují dotazníková šetření nebo je dokonce sám provádí. Pečlivý přístup autorů při práci s přejatým nástrojem je hodný následování.

V tomto čísle je zařazena také jedna práce začínající výzkumnice, doktorky z domovského pracoviště, Jany Navrátilové. Velmi dobře rezonuje s předchozími texty v čísle, neboť je věnován diferencované výuce. Autorka zkoumá, jak se mění participace žáků ve výukové komunikaci, jsou-li v některých hodinách rozdělení podle výkonnosti. Poněkud v rozporu se současným pedagogickým diskurzem přichází se zjištěním, že žáci jsou v diferencované výuce nejen aktivnější, ale také spokojenější.

Při editování polytematických čísel často zjišťujeme, že ač nesjednoceny jedním tématem, články různých autorů spolu vzájemně komunikují. Jinak tomu není ani tentokrát. Ideální čtenář, který přečte celý výtisk „od obálky k obálce“, může uvažovat nad tím, jak se lidské vzdělávací a obecně životní dráhy proměňují vlivem různých vnějších podmínek. A také nad tím, kdy je výhodné setrvat ve stabilní poloze ve známém prostředí, a kdy je lépe změnit směr a pokusit se najít nové impulzy a novou energii pro své konání. Za celou redakci přeji příjemné čtení a inspirované přemýšlení.

Klára Šedová
výkonná redaktorka

